

Representantforslag 21 S

(2010–2011)

fra stortingsrepresentantene Åse Michaelsen og Solveig Horne

Dokument 8:21 S (2010–2011)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Åse Michaelsen og Solveig Horne om opprettelse av rehabiliterings- og soningsinstitusjoner for ungdom

Til Stortinget

Bakgrunn

Det er i dag mangel på tilbud for belastede ungdommer, som har til hensikt å skjerme samfunnet mot alvorlige kriminelle handlinger og samtidig rehabilitere kriminell ungdom. Tiltakene som i dag praktiseres, er barnevernet, og i enkelte uheldige tilfeller varetekt og soning sammen med tyngre kriminelle.

Barnevernet

Barnevernets formål er etter forslagsstillernes mening ikke tilstrekkelig for å rehabilitere unge kriminelle. NOU 2008:15 Barn og straff – utviklingsstøtte og kontroll pkt 6.1.5.3 sier at:

«Plassering av barn i barneverninstitusjoner skal skje som ledd i en behandling av barnet, og ikke på bakgrunn av samfunnets behov for beskyttelse. [...] I praksis vil spørsmålet om plassering i institusjon komme opp utenfor fengslingsmøtene. Domstolens adgang til å beslutte plassering i barneverninstitusjon benyttes sjelden på bakgrunn av dette».

Det er også presisert i forarbeidene til barnevernloven at det ikke er barnevernstjenestens ansvar å ta hånd om barnet for å verne samfunnet.

Etter barnevernloven § 4-24 kan barn uten eget samtykke, eller samtykke fra foresatte, tvangsplasseres dersom barnet har vist alvorlige atferdsvansker.

Det er fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker som fatter disse vedtakene, jf. barnevernloven § 4-25. Det er en forutsetning at et vedtak om institusjonsplassering er til barnets beste. Det følger av barnevernloven § 4-1 at det «skal ... legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet». Det er som tidligere nevnt ikke barnevernstjenestens ansvar å ta hånd om barnet for å verne samfunnet.

Fylkesnemnda og domstol

Ifølge barnevernloven § 4-24 kan man tvangsplassere barn og unge med alvorlige atferdsvansker i barnevernet, og det er fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker som fatter disse vedtakene, jf. barnevernloven § 4-25. Forslagsstillerne mener at det at en fylkesnemnd har myndighet til å tvangsplassere barn uten eget samtykke, eller samtykke fra foresatte, ikke ivaretar rettssikkerheten til vedkommende. Det bør etter forslagsstillernes mening være en domstol som avgjør slike saker, da dette er snakk om å tvangsplassere unger mot både barnets og de foresattes samtykke. Forslagsstillerne mener dette bør gjelde både for plassering i barnevern og for plassering i en rehabiliteringsinstitusjon for ungdom. Det er viktig å presisere at en slik dom ikke uten videre skal registreres i strafferegisteret.

Støttet av fagmiljøene

Forslagsstillerne vil vise til VG Netts artikkel 21. juli 2010 om en 15-åring som er siktet etter væpnet bankran. Den 15 år gamle gutten truet til seg 70 000 kroner ved hjelp av en knivlignende gjenstand, og benyttet seg av en fluktbil for å komme seg unna. Politiet mistenker 15-åringen for å være del av en større kriminell krets, og mistenkes for å stå bak flere væpnede ran. VG Nett skriver at «ved alle ranene ble det truet med våpen – enten kniv eller pistollig-

nende gjenstand». Politiadvokaten uttaler at han vil begjære varetektsfengsling i fire uker.

I Fædrelandsvennen 8. juni 2010 uttaler påtaleansvarlig Nils Grønås i Agder politidistrikt at:

«I forhold til de tyngste ungdommene er det statlige barnevernet en vits. Det er utrolig trist og en fallitterklæring at disse guttene får lov å utvikle seg til notorisk kriminelle mens de er i barnevernets varetekt».

Forslagsstillerne vil også vise til at det er bred støtte i fagmiljøet om å opprette en rehabiliteringsinstitusjon for ungdom, der enkelte har gått så langt som å hevde at man bør opprette «ungdomsfengsel». Politiadvokat Grønås har uttalt at barnevernet må få adgang til å bruke mer tvang mot de aller tøffeste ungdommene. Barnevernsleder Linda Nymann ved Bydel Søndre Nordstrand i Oslo uttalte i Dagsavisens papirutgave 5. mai 2010 at:

«Vi bør ha 'ungdomsfengsel' med behandling for ungdommene med de største problemene».

Det statlige barnevernet, Politiets Fellesforbund, bufetat (Barne-, ungdoms- og familieetaten), Norges Politilederslag, fylkesmannen i Oslo og Akershus og flere av regionene i kriminalomsorgen, har uttalt at de støtter opprettelse av en slik rehabiliteringsinstitusjon for ungdom.

Varetekt og fengsel

Fædrelandsvennen skriver 8. juni 2010 at avdelingsleder for ungdomsdelen av barnevernet i Kristiansand sier «vi vegrer oss mer og mer for å sende ungdom til det statlige barnevernet. De blir ofte mye verre der, og utvikler seg helt galt». En 15 år gammel gutt kom selv til barnevernet pga. problemer i hjemmet. I månedene etterpå utviklet han atferdsproblemer, og har blant annet rømt 58 ganger og gjort 29 alvorlige kriminelle handlinger, blant annet et bussran. Dommer Per O. Refsalen så i denne saken ingen annen mulighet enn å sende 15-åringen i fengsel, og uttalte at grunnen til dette var at «barnevernet dessverre ikke er i stand til å ta hånd om 15-åringen». Vedkommende ble dømt til to ukers fengsel til tross for at både norsk straffeprosesslov, påtaleinstruks og FN's barnekonvensjon sier at så ikke burde skje.

Konklusjon

Forslagsstillerne vil påpeke at det er uheldig at tungt belastede ungdommer oppholder seg på barnevernsinstitusjon eller i fengsel. Forslagsstillerne mener en skjermet institusjon vil være det beste for tungt belastet ungdom, der man kan spesialisere seg på kriminelt belastet ungdom. Formålet med en slik soningsinstitusjon skal være rehabilitering med mål om

at vedkommende kommer ut av en kriminell løpebane og tilbake til et normalt liv.

Forslagsstillerne vil påpeke at det i dag ikke er et tilfredsstillende tilbud for ungdom under den kriminelle lavalderen og unge kriminelle, som har til hensikt å rehabilitere vedkommende samtidig som det skjermer samfunnet. Dette innebærer at man i en slik institusjon må ha tilbud som jobboplæring, undervisning, opparbeide kontakt med familie og rusrehabilitering, noe som innebærer å innhente bred kompetanse fra fagmiljøer. Det overordnede målet med rehabiliteringen skal være å få personene ut av den kriminelle løpebanen, og å gjøre dem klar til å møte samfunnet. Her kan man også invitere inn næringslivet, slik at ungdommene kan tilbys relevant jobberfaring.

Forslagsstillerne vil understreke viktigheten av å ha god dialog med barnevernet og andre faginstanser for videre oppfølging etter endt opphold. For å tilfredsstillende målet om å skjerme samfunnet må en soningsinstitusjon for ungdom være lukket. Ungdommer som oppholder seg i en slik institusjon, skal ikke ha mulighet til å forlate institusjonen utenom permisjonsordninger på linje med det regelverk som gjelder for fengsel i dag. Forslagsstillerne vil understreke at regjeringen har en politikk som kontant avviser at ungdom holdes i lukkede institusjoner for å verne samfunnet. Dette vises i Innst S. nr. 169 (2008–2009) der Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstrepartis medlemmer i justiskomiteen skriver at:

«... deler Regjeringa sitt syn når det gjeld at fengselsstraff har særleg negativ verknad når det gjeld born og unge under 18 år [...] gje desse unge lovbrutarane eit særskilt tilbod der alle andre alternativ til fengsel er undersøkte og utprøvd».

Forslagsstillerne er enig i at fengsel, slik man kjenner det i dag, bør unngås, men at man må se på andre måter å forvare ungdommer på som ivaretar både den unges og samfunnets interesser.

Forslagsstillerne vil påpeke at en slik rehabiliterings- og soningsinstitusjon skal være både for ungdom under den kriminelle lavalderen og ungdom mellom 15 og 18 år. Det er svært uheldig at ungdom mellom 15 og 18 år må sone med eldre og tunge kriminelle, og de bør således kunne gjøre soningen i en institusjon som er mer tilpasset ungdom.

Forslagsstillerne ser også for seg at en soningsinstitusjon skal kunne brukes der varetektsfengsling av ungdom brukes i dag. Det er etter forslagsstillerne mening viktig å holde de yngste ungdommene utenfor tradisjonelt fengsel og varetekt, og disse vil kunne få langt bedre oppfølging i en slik institusjon. Forslagsstillerne vil vise til et prøveprosjekt i Oslo og Bergen hvor man har opprettet ungdomsavdelinger i ordinære fengsler. Disse fengslene har etter forslags-

stillernes mening ikke nødvendig kompetanse til å gi den rehabiliteringen og hjelpen ungdom trenger.

Forslagsstillerne viser til at Bergen kommune har oppnådd gode resultater med alternative turnusordninger for ansatte på institusjoner for psykiatriske pasienter og utviklingshemmede. Ett eksempel er Biskopshavn bosenter hvor forbruket av sløvende preparater har blitt betraktelig redusert og sykefraværet har gått ned.

Forslagsstillerne anbefaler at det innføres en turnus lik den man benytter for offshoreansatte. På den måten vil de ansatte ved institusjonen kunne bo sammen med ungdommene over en lengre sammenhengende periode.

Forslagsstillerne vil vise til svar fra justisminister Knut Storberget på skriftlig spørsmål fra representanten Åse Michaelsen datert 30. juni 2010 (Dokument 15:1545 (2009–2010)), om hva justisministeren vil gjøre for å forebygge og bekjempe kriminalitet blant ungdom under den kriminelle lavalderen. Justisministeren uttaler i svaret at utgangspunktet er at:

«Barn under 15 år [...] ikke kan pågripes [...] selv når de begår alvorlige og/eller omfattende kriminelle handlinger».

Videre skriver justisministeren at straffbare handlinger begått av ungdom mellom 12 og 15 år skal etterforskes, slik at opplysninger kan inngå som ledd i barnevernets behandling av saken.

Det er verdt å understreke at det er viktig å etterforske disse kriminelle handlingene, samtidig som det er viktig å bruke dette som et ledd i behandlingen

av vedkommende. Men forslagsstillerne vil understreke at en del kriminelle under den kriminelle lavalderen ikke lar seg behandle uten mulighet for pågripelse og opphold i lukket soningsinstitusjon.

Videre skriver justisministeren at det er:

«... helt nødvendig med innsats fra ulike samfunnsaktører når barn under 15 år begår gjentatt og/eller alvorlig kriminalitet. En målrettet tilnærming krever samarbeid både mellom offentlige instanser og med barnet og omsorgspersonene».

Dette understreker behovet for en separat enhet som er lukket, og som er spesialisert på å rehabilitere unge kriminelle, fremfor at varetektsfengsling blir benyttet der lukkede enheter er nødvendig.

Forslag

Forslagsstillerne vil på bakgrunn av dette fremme følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme sak til Stortinget om endring av praksis for plassering av barn i barnevernet, der slike avgjørelser blir tatt av en domstol istedenfor fylkesnemnda.
2. Stortinget ber regjeringen fremme sak til Stortinget med nødvendige lovendringer, samt opprette prøveordninger for rehabiliterings- og soningsinstitusjoner for ungdom.

21. oktober 2010

